

ES PI GROS

Lloret de Vista Alegre

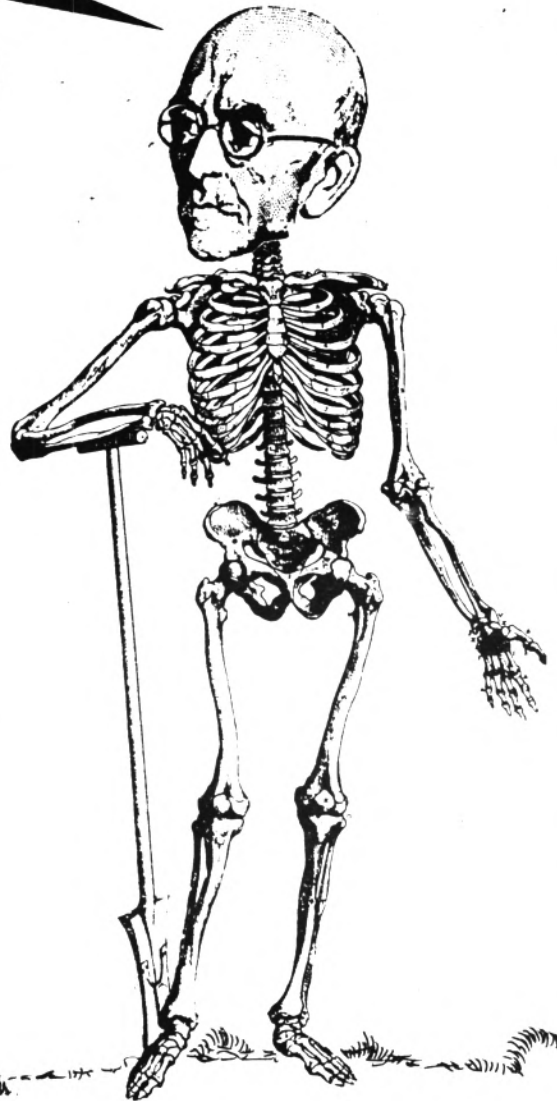

BUTLLETÍ INFORMATIU N° 41

OCTUBRE 1986

PRENSA
CORTINA

jo
també men
java tords

NOTÍCIES LOCALS

ASSOCIACIÓ DE LA TERCERA EDAT

L'Associació de la 3ª Edat tornà organitzar una de les ja habituals excursions. Aquesta vegada fou al Santuari de Lluç, amb visita al Museu de Figures de Cera de Binissalem i pujada al Puig de Santa Magdalena d'Inca. Va ésser el dia 26 d'octubre.

Aixímateix l'Associació realitzà dia 9 del mateix mes una assemblea a fi d'informar els socis de les realitzacions que es té previst dur a terme. La sessió començà amb l'informe del secretari Antoni Niell el qual proposà la renovació de la Junta Directiva. Al final es decidí que el president, Rafel Jaume, continuàs en el càrrec i que es renovassin algun membres de la junta.

Pel que fa a l'economia de l'Associació s'ha de dir que els socis no paguen cap tipus de quota i que només es tenen entrades de les excursions i de la venda de Loteria de Nadal. Amb tot el balanç és positiu.

L'assemblea acabà amb una bunyolada animada pels membres de la "Comissió de Música" del nostre poble.

ASSOCIACIÓ DE PARES D'ALUMNES

Dia 16 d'octubre l'Associació de Pares d'Alumnes del Col·legi Públic "Antònia Alzina" celebrà una assemblea.

Entre d'altres punts es va decidir demanar una professora de gimnàstica a la Direcció General d'Esports i pujar la quota de l'associació a 2.500 pta. Aixímateix es donà a conèixer que aquest curs escolar els llibres de text serien gratuïts.

U.D. LLORET

Els resultats durant el que duiem de temporada han estat els següents:

28/ 9	Lloret, 3 - Santa Maria, 1
5/10	A. Llubí, 1 - Lloret, 0.
19/10	Artà, 1 - Lloret, 0.
26/10	Lloret, 3 - Barracar, 2
2/11	Sant Joan, 1 - Lloret, 1.
17/11	Sineu, 4 - Lloret, 1.

La classificació actual és la següent:

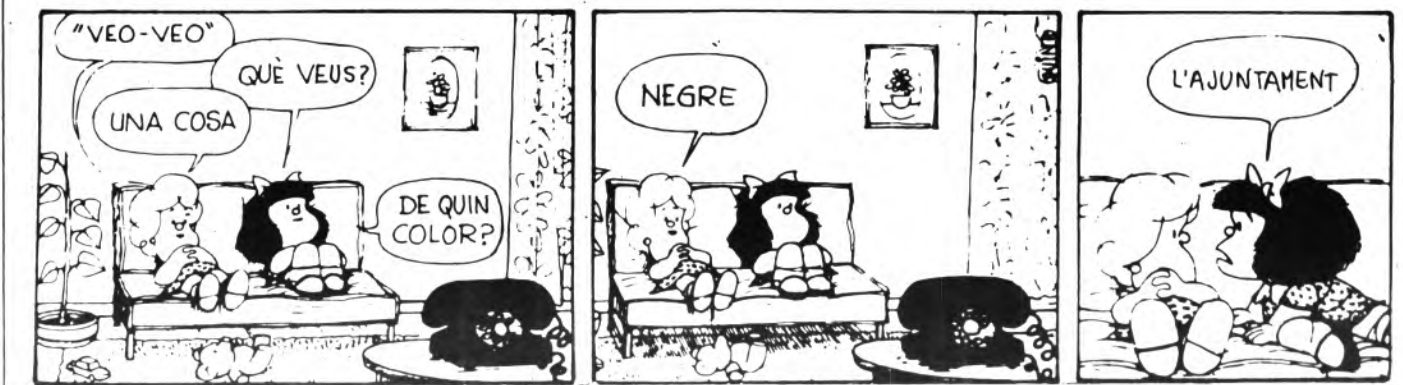
	J	G	E	P	GF	GC	Puntos
Barracar	8	5	2	1	18	11	12 +2
Sancellas	7	5	1	1	25	11	11 +3
Sineu	6	4	1	1	16	7	9 +1
A. Llubí	7	4	1	2	11	17	9 +1
Arta	7	4	0	3	18	12	8
Campanet	6	2	3	1	14	17	7 +1
Lloret	6	2	1	3	18	10	5 +1
San Juan	7	2	1	4	13	14	5 -3
Buger	6	1	1	4	6	16	3 -1
Ariany	8	1	1	6	18	30	3 -1
Santa Maria	6	1	0	5	11	17	2 -4

CONFERÈNCIA

El passat dia 9 d'octubre la Biblioteca Pública de Lloret, juntament amb el Centre Coordinador de Biblioteques del C.I.M., organitzà un conferència i projecció de diapositives sobre "Un viatge al cor d'Àfrica" a càrrec de Josep Ferragut.

NAIXEMENTS

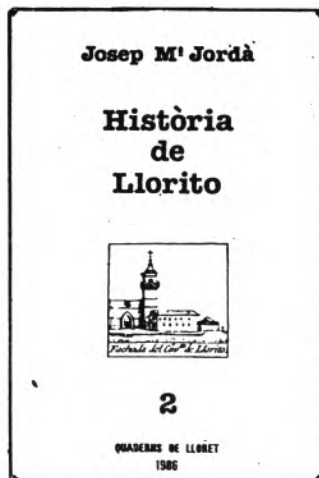
Dia 2 d'octubre: Miquel Gili Ferrer, fill de Francesc ("Nina") i Isabel ("Eivissenca").

DEFUNCIONS

Dia 22 de setembre: Miquel Gili Font ("Nina"), casat, de 79 anys.

Dia 5 d'octubre: Magdalena Amengual Munar, de 87 anys.

NOVA PUBLICACIÓ

Dins la mateixa col·lecció que ja publicà l'"Art de Conró" de Montserrat Fontanet, l'Ajuntament està preparant el llibre titulat "Història de Llorito".

Aquest fulletó (número 2 de la col·lecció "Quaderns de Lloret") fou escrit per Josep M.ª Jordà l'any 1875 i serà repartit a totes les famílies lloretanes.

LA NOSTRA ESCOLA

A finals del curs passat, un grup d'alumnes de la nostra escola obtingué el primer premi en la fase autonòmica del "II Concurs Nacional d'Educació Vial".

Ara, des del 9 al 12 de novembre, aquests al·lots (Miquel Gili, Miquel Gomila, Jaume Roig, Alexandre Moreno, Magdalena Vanel, Francisca Ferrer, Catalina Puiggròs i Mateu Ramis) s'han traslladat a Salamanca per participar en la Fase Final. Allà han rebut distints obsequis, a més de visitar els museus i edificis més importants.

EL CARRO DE LA BEATA

Prop de 6.000 persones arribades de tots els pobles de Mallorca participaren en la desfilada del tradicional "Carro de la Beata", organitzada pel C.I.M. amb la col·laboració dels Ajuntaments de l'illa. Al final s'obsequià els participants amb una torrada i acabà la festa amb una revetla als jardins de Sa Faixina de Ciutat.

Com ja és costum, el nostre poble va estar representat pel "Grup Es Sequer", del qual us n'oferim una fotografia.

Xafarderies

de na Ben Vista

Es meu padrí, que ja és al cel, pobre home, m'estimava molt. I no sabeu per què me'n don compte que m'estimava? Idò perquè tot quant me deia sempre ho feia pel meu bé. Un dia me va dir: "Ben Vista, no xerris mai malament de ningú. Si te pareix que es paner ja vessa per alt, tu com si estàs buit; si qualcú diu res contra tu, tu l'has d'ala bar encara. Si fas això, Ben Vista, ja veuràs com tothom voldrà estar bé amb tu". I que en sabia de coses es meu padrí! Si hagués sortit batle... No, jo no, es meu padrí, va ser regidor, ja vos ho vaig dir. Però era un altre temps. Perquè el temps d'ara són figues d'un altre paner.

EN MIQUEL "VUELA ALTO"

Sí, el nostre batle -ai, Miquel, que en faríem de desbarats tu i jo!- aixecarà el vol aviat. És ben vera que no es presenta a les eleccions... de Llorito. Segons he enumat és un home de pes dins el "seu" partit, d'idees clares -encara que equivocades- i això no pot perdre's així com així. Així sí que hi caminaràs estirat Miquel (Vaja un homo curro!).

NO SÉ QUE HE SENTIT

Jo, com moltes dones de capet de dins Llorito, no m'agrada dir a les veïnades tot el que faig; si he parlat amb un o altre, si he fet o deixat de fer allò (no vos penseu, n'hi ha moltes que no se poden estar de fer-ho). I tenc orelles però no hi sent, i boca i no xerr, i ulls i no hi veig. Però hi ha coses que fan mal... i s'han de dir.

He sentit a dir a un que es vol presentar per batle i fa molt de renou -està gras ja- que si ell entra me denunciaria tot d'una. No ha anat mai tan equivocad aquest -bé sí que hi ha anat equivocad i massa- si

vol venir aquí a posar ordre i a fer callar tothom. Meam si serà ell que no podrà ni alçar la veu perquè no sortirà, maldament es presenti per número ú.

HI HA AIGUA A LA PISCINA

Sí, hi ha aigua a la piscina, és un avantatge per si per allò es pega foc. Ho dic perquè bull: hi ha qualche vespre que les teules del bar de la piscina treuen fum i sembla que s'ha convertit en el lloc de les preparacions on no hi ha ningú de Llorito que no surti en conversa. Crec que veurem coses grosses aquest pic. I tot això ho fan perquè no tenen comandera, no, només diran que volen fer feina per Llorito i tot ho fan pel meu vot. I per si qualcú no sap de què xerr i vol que li digui més clar, vos record que s'acosten les eleccions i, ja ho sabeu, n'hi ha molts que tenen ganes d'enca lentir segons quines cadires.

PERSONES MOLT SOL.LICITADES

Toni Ramis és un home a qui tothom li fa la bona. No és ja que els d'U.M. el volen fer presentar dels primers, sinó que aiximateix els del P.S.O.E. li han fet ofertes temptadores i algun altre grup de més a magat. I és ben per'demés: Toni, "tu vales mucho, tío".

DINAR DE QUINTOS

L'altre dia uns quintos del 50 feren un dinar de companyonia. Quan varen acabar es posaren a contar "xistes" d'aquells tan verds i d'aquells que xerren de capellans. Vos assegureu que hi havia qualcú que no sabia on posar-se, fins i tot se'n va anar abans que ningú, davant les coses que contaven. I és que no hi ha com els "xistes" - per dir les veritats.

ELS MANAMENTS DE LA LLEI DEL RECTOR

I avui per acabar vos diré quins són els set manaments de la llei del rector. Que ningú s'enfadi, ni se malpensi; no vull agraviar ningú ni va amb segones intencions.

Aquest escritet va sortit a una revista que venien quan jo era joveneta (ai quin temps aquells, lo que donaria per tornar-hi) i que es deia "Foc i Fum". Més concretament al número 111, del 22 de març de 1919.

Diu així:

"Els manaments de la llei del rector són set:

- 1) Ballar d'aferrat no està bé.
- 2) Llegint "Es Pi Gros" no hi ha absolució.
- 3) No enrevenar-vos (de fred) en veure una bona femella que no dugui corsé.
- 4) Anar a sentir els sermons qui no estigui fart de sentir-los.
- 5) Que les femelletes joves vagin a missa sovint, sovint.
- 6) No fornicaràs.
- 7) Qui no posi a la bacina no trobarà cap fadrina que amb ell vulgui casar-se.

Aquests set manaments s'inclouen en dos: la meitat pels vicaris i la resta pels rectors."

És un escrit un poc brutanxo, però tenc record que quan era una fadrineta el vaig llegir i me va agradar molt. I a jo, com a bona persona que em consider, m'agrada compartir les coses que m'agraden. Llevat del meu home, que al cel sia.

Amb el suport de

**L'Ajuntament de
Lloret de Vista Alegre**

S'ESTANC

tabacs, revistes
i papers

GLOSES D'UN LLORITÀ

A Pina saben quins són,
a Ruberts i tot ho saben
i a Cas Canà se menjaren
un ase passat p'es forn.
D'es cap ne feren cassola
i de ses potes estofat,
i mai n'havien menjat
cosa i trobar-la tan bona.

* * *

Sabem quin dia naixem
moments, es punt i ses hores;
però no ensenyen escoles
en quin dia morirem.

* * *

En es carrer de S'Arracó
tot és gent desenfeinada,
si la mort hi fa passada
no hi deixarà ponedor.

* * *

Jo som perdut un bolero,
jo no sé si el trobaré;
encara he de fer
sa plaça Verge de Loreto.

* * *

No sé com ho he de fer
no sé per a on me n'he d'anar
només falta anomenar
la Plaça Jaume I.

* * *

Culejant, culejant vaig nèixer
culejant, culejant moriré
i seré a dins sa fossa
i encara culejaré.
Diuen que vaig nèixer bandera
i jo crec que hi moriré,
i a tots voltros vos diré
que això ho és, una granera.

Un llorità

Francesc Estela

de l'aixada al comandament d'un vaixell (i II)

Al passat butlletí poguérem conèixer el que fou la vida d'En Francesc Estela fins el dia que s'embarcà en un vaixell per treballar-hi. Avui tractarem d'explicar molt esquemàticament com fou la vida del lloretà dins la mar.

El vaixell pesquer que abans citàvem era grosset -d'unes 400 tones-, però vell a més no poder. Abans de la Guerra Civil Espanyola havia navegat amb bandera britànica. El primer dia de treball En Francesc es marejà molt, per la qual cosa el capità no pensà a dir-li res més que:

-Ja no hi tornaràs!

I ell digué:

-Siii... Hi he de tornar, sinó ja me dirà per quin motiu he estudiat.

I efectivament hi tornà i al segon viatge no es marejà, ja no ho tornaria a fer mai més a pesar dels molts viatges que realitzaria arreu del món durant la seva vida de mariner. Penúries sí que en passà perquè si volien cafè, n'havien de dur per un mes; si volien llet, igual; i així tot el menjar complementari als dos plats que els subministraven al vaixell.

El que a ell l'interessava era fer els 250 dies de navegació reglamentaris que li exigien com a base per fer-se pilot de vaixell. El temps màxim eren dos anys, però amb devuit mesos ho tengué llest pel fet que navegaven vint-i-nou dies cada mes, excepte el temps que els reparaven el vaixell.

El curset previ a l'examen de pilot ho féu a Barcelona i quan l'hagué aprovat se n'anà a Cadis, perquè allà era on coneixia

més vaixells. L'armador de la companyia on havia fet les pràctiques li proporcionà el comandament d'un vaixell pesquer, però allò no li acabà d'agradar ja que com ell mateix digué "era molta feina i pocs doblers". Considera que no feia "carrera" i desembarcà.

Al poc temps li sortí l'ocasió de manar un vaixell mercant -ell no havia estat mai a cap i quasi ni n'havia vist cap d'aprop. L'avisaren un horabaixa que havia d'arribar a Sevilla, el vespre hi arribava i l'endemà dematí partia a Ceuta on descarregaren fusta i carregaren mineral. Havia anat amb aquest per fer un viatge i hi va estar sis anys, fins que un dia el fill de l'armador li proposà d'anar a Finlàndia a cercar un vaixell més gran per menar-l'ho. En Francesc li explicà que el que ell desitjava era anar amb un vaixell on hi hagués un capità i així pogués començar a comptar els dies per examinar-se de capità.

El fill de l'armador li digué que quan tornassin de Finlàndia passarien per Vigo i ell li proporcionaria un capità. Efectivament passaren per allà, però el capità no hi fou. Passaren els dies i En Francesc se guia navegant sense capità fins que passat quasi un any se n'anà a treballar a un altre vaixell de l'armador Salvador Lleó. Tenia per nom "Puerto de Bilbao" i matrícula d'aquesta ciutat.

Hi va embarcar de 1er oficial, però un dia, a Sant Feliu de Guixols (a Catalunya), l'armador li comunicà que el capità s'havia posat malalt i hauria d'anar a Marsella tot sol, però que no es preocupàs que allà li proporcionaria un capità. Arribà a Marsella i no hi hagué capità, i tornà partir a Canàries sense ell. Allà li digué que sols

li podia posar un oficial i per no discutir accedí a la proposta. Hi va permanèixer fins que, passats nou mesos i estant al País Valencià, l'armador li digué que el vaixell es dedicaria al contraban pel que augmentarien considerablement els ingressos de la tripulació. No hi accedí i va embarcar de 3er oficial al vaixell "Altirán", però les

En Francesc Estela amb l'amo En Joan "Rei"

coses no anaren bé i abans d'acabar el primer viatge passà a segon oficial i abans del segon a primer. No havien passat sis mesos quan el capità emmalaltí i hagué de tornar-se quedar sense. Però el capità tornà i va voler retirar-se per la qual cosa, i abans de restar al vaixell altre vegada sense capità, decidí d'anar-se'n a una altra companyia.

Embarcà a la Naviera "Artola" a un vaixell que tal vegada alguns recordin, ja que va esser fabricat l'any 1961 i fou el petrolier més gran de l'Estàt Espanyol. Era un petrolier amb tots els avantatges tècnics

Tenia dos ràdars, timó automàtic, etc. tot el que un mariner podia desitjar. Hi embarcà de tercer oficial i abans de l'any estava de primer pel que va poder examinar-se de capità. El curset ho pagà la companyia i al mateix temps cobrava com si navegàs.

Aconseguí el títol amb molta facilitat i, encara que sembli estrany, no li bastaven els dies de navegació per poder exercir. Passats els dies reglamentaris -eren 600 des que eres pilot fins que eres capità-, passà a comandar el vaixell "Artola", llavors li seguiren el "Leire", "Loyola" i "Urquiola", un vaixell petrolier que naufragà a l'entrada del port de La Corunya.

En Francesc fou el darrer capità que manà el vaixell abans que naufragàs. Ell l'havia deixat uns mesos abans. El vaixell que el seguí fou l'anomenat "Irache", un petrolier d'unes 100.000 tones al qual el seguí l'"Iránche", l'"Aralán" i l'últim l'anomenat "Liebra", un graner que anà a cercar blat de les Indies a l'Argentina. Quan tornaven en direcció al País Valencià, sobre l'altura de les Illes Canàries, li sobrevingué un infart pel que hagué de desembarcar a l'illa de Lanzarote on hi va permanèixer durant més de cinc setmanes.

Llavors se n'anà a ca seva, a Cadis, i els metges li aconsellaren que no s'esforçàs més i deixàs anar el navegar. Ara ja no treballa i viu a aquella ciutat junt amb la seva esposa i fills. Aquest estiu el podrem veure per Lloret durant gairebé una mesada.

Bartomeu Amengual i Gomila

ES PI GROS

Els qui vulguin adquirir "Es Pi Gros" o subscriure-s'hi ho poden fer a S'Estanc o a S'Esqueix.

Amb el suport de

"la Caixa"
CAIXA DE PENSIONES

MARGALIDA GILI, NOVA APOTECÀRIA

A principis del passat mes de setembre ens deixava l'apotecari Gaspar Llobis per donar pas a la lloretana Margalida Gili Lluca. No fa gaire temps que ha acabat els estudis de Farmàcia i a partir d'ara la tndrem entre tots nosaltres per servir-nos.

Hem volgut fer-li unes preguntes.

o o o o

-Quan et plantejares estudiar d'apotecària?

-Abans, de petita, ja m'agradava però quan vaig fer els estudis de C.O.U. m'ho vaig plantejar més sèriosaent.

-Te n'has penedit en algun moment?

-No, estic contenta d'haver-ho fet. A pesar dels esforços que m'ha costat,estic satisfeta d'haver aconseguit el que m'havia proposat.

-T'has sentit alguna vegada marginada dels altres apotecaris per la teva condició de dona?

-No, amb els altres apotecaris no, a mi no m'ha afectat; però reconec que encara la dona no gaudeix dels mateixos drets que l'home.

-Per què has iniciat la normalització lingüística a l'apotecària?

-Perquè estic a Mallorca i és la meua llengua, i com a tal la defens. Endemés he pensat seguir-la canviant el rètol que hi ha defora amb la inscripció Farmàcia per Apotecària.

-Creus que la gent de Lloret es medica dins els marges de la normalitat?

- Sí, però no ho puc comparar amb altres pobles pel motiu d'esser el primer lloc a on he treballat.

-Què penses de la drogadicció?

-Que és un problema perquè duu a la pèrdua de la persona i la priva de la llibertat de poder-se realitzar com a tal.

-Tens projectes renovadors quant al funcionament i horaris de l'apotecària?

-Sí. Per la condició de poble agrícola, la gent es regeix amb el sol. Pens que les necessitats poden quedar cobertes amb el següent horari d'hivern: de 9 a 13 el dematí i de 16 a 20 l'horabaixa.

-Quins serveis ofereixes al públic?

-Oferec la dispensa de les coses següents:

-Específics (medicina pròpiament dita)

-Veterinària

-Ortopèdia

-Dermofarmàcia

-Anàlisi d'aigües

-Tractament de la seva potabilització.

-Moltes gràcies i sort.

Bartomeu

**LLORET
50 ANYS
DESPRÉS**

2

UNA HISTÒRIA DE SOFRIMENTS

Molts foren els lloretans que anaren a Argentina a cercar fortuna i alguns tornaren, com per exemple en Miquel Gelabert Terrassa. Retornà aquí quan la República governava i s'alegrà perquè pensava que seria l'única manera de que hi hagués justícia.

En aquells temps, el batlle de Lloret era en Toni *de Son Vent*; el qual, assabentat de la cultura d'en Miquel, el nomenà tresorer de l'ajuntament. Ell era un home que llegia molt i tenia una visió de les coses molt més ampla del que era normal a un poble rural com Lloret.

Sols havien passat deu mesos des de la seva integració a l'Ajuntament quan esclatà el *Movimiento*. Amb el començament de la Guerra Civil s'iniciava la llarga etapa de pressions de tot tipus dels falangistes cap a la persona que avui ocupa el nostre article.

Fou obligat a presentar-se durant tres mesos i onze dies, cada matí i vespre, a la Casa de la Vila. Hi havia d'esser a les vuit del dematí fins a les quatre de l'hora baixa, moment en el que el deixaven anar a ca seva fins que, a les vuit del vespre, hi havia de tornar per, llavors, poder anar-se'n de matinada. Totes aquestes hores les havia de passar dret, sense poder ni sostenir-se a la paret, ni menjar res.

Després d'aquesta reclusió menor hagué d'anar-se'n a Sant Antoniet (al Carrer de Sant Miquel de Ciutat), junt amb un altre lloretà al qual acusaven d'estraperlo. El s'endugueren allà per matar-lo però ell pogué eludir la sentència gràcies a un paper que li proporcionà el comte Rossi durant una de les seves estàncies a Lloret.

A la presó que hi havia ubicada a Sant

Miquel Gelabert Terrassa en una foto feta el dia 4 d'abril de 1924 agafada de la seva cèdula d'identitat de la R. Argentina.

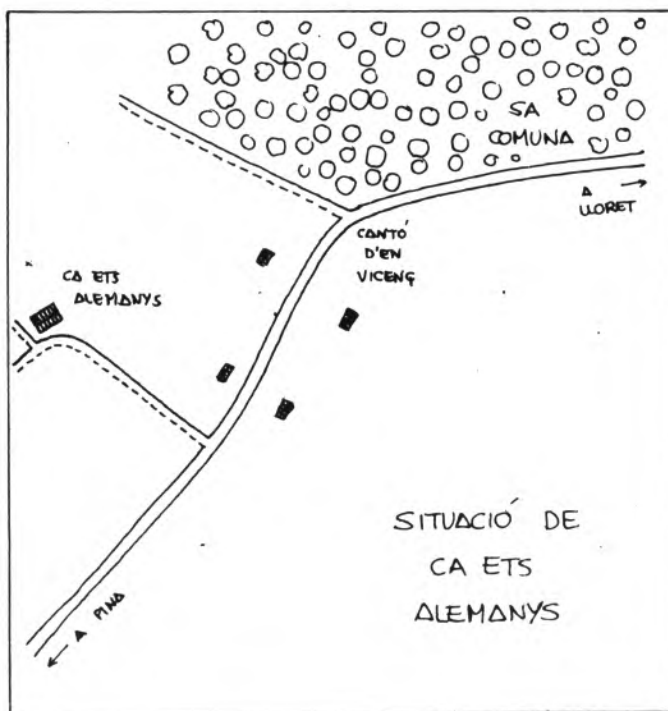
Antoniet no podien quasi menjar, ni tampoc descansar degut a la quantitat de gent que allà s'hi acaramullava -i mai més ben dit-. S'utilitzaven mètodes de tortura, com per exemple la corrent elèctrica i cambres frigorífiques; no sempre era per torturar, moltes vegades l'empraven per acabar amb la vida.

A l'altre lloretà al qui acusaven d'estraperlo també el deixaren anar-se'n quan en Miquel, amb el salconduit a la mà, els digué als falangistes que l'altre presoner havia comès els mateixos delictes que ell -no n'havia comès cap- i que per això també se n'havia d'anar amb ell o sinó ell també quedaria allà.

EN RAMON FRANCO, EL COMTE ROSSI I EL TINENT
CORONEL GARCIA RUIZ, ENTRE D'ALTRES, A CA
ETS ALEMANYS (LLORET)

Segons testimonis presencials, l'aviador Ramon Franco (germà del *Generalísimo*), el comte Rossi i el tinent coronel Garcia-Ruiz passaren moltes de nits a Ca Ets Alemanys, una casa de foravila situada a un camí que hi ha a l'esquerra de la carretera que va de Lloret a Pina, just quan s'ha passat el cantó d'En Vicenç. El propietari de la casa era En Gabriel Llull, casat amb la lloretana Bet Xiu. Aquest matrimoni tenia una filla que era la delegada de *Falange Española* a Mallorca, la qual cedia la casa als seus importants coneguts.

Els citats personatges feien ús de la casa al menys tres vegades per setmana. Hi anaven de vespre i la utilitzaven com marc de les seves diversions amb unes precioses senyoretetes -això segons comentari de gent que les vegé-. El servei de menjar estava subsanat per unes dones que venien d'un hotel que hi havia a Cas Català. Aquestes dones s'encarregaven de netejar el que hagues sin embrutat i de dur-lis el sopar. Normalment abans del trenc d'alba ja partien de la casa.

El Comte Rossi i el General Garcia Ruiz

UN PAGÈS A CA ETS ALEMANYS

A un porxo, devora les cases, hi havia les ovelles que l'amo En Mateu Ferriol feia pasturar per les tanques de la finca i per la comuna. Fou un dels afectats de que anassin a la casa uns convidats tan il·lustres. Ell sols disposava de la clau del porxo de les ovelles, pel que mai pogué saber amb certesa el que allà dintre hi havia

No li estava permès anar a les ovelles fins que no haguessin passat dues hores des de la sortida del sol, i els horabaixes se n'havia d'haver anat una hora abans de que el sol s'hagués post.

A pesar d'aquestes mides de seguretat no s'impedí el que en més d'una ocasió pogués veure'ls, pel que l'amo En Mateu afirmà més d'una vegada que encara que es digués que sols hi anaven tres pics per setmana no ho creia així, ja que quasi cada dia hi havia moviment de cotxes -cosa no molt normal en aquells anys- i gent externa a les cases de Ca Ets Alemanys.

ENCONTRE DE MIQUEL GELABERT AMB EL TINENT
CORONEL GARCIA-RUIZ, EN RAMON FRANCO I EL
COMTE ROSSI

Durant els moments crítics de la guerra, Lloret estava acordonat de tal manera que per desplaçar-se a qualsevol lloc del

terme s'havia de passar pels controls establerts pels falangistes. Per aquest motiu En Miquel Gelabert i la seva esposa havien d'agafar dreceres per anar a una finca que tenien devora la possessió de Son Servera.

Sempre passaven devora les cases de Ca Ets Alemany i no podien veure si hi havia ningú fins que hi estaven a la vora, degut a una corba que eliminava la visibilitat de la casa. En una ocasió quan foren vora les cases veren que hi havia gent, però ja era massa tard per amagar-se, els havien vist i una dona que era allà reconegué a l'esposa d'En Miquel. Aquella dona era la delegada de *Falange Española* a Mallorca i li preguntà el motiu pel qual anava per allà, al que l'esposa respongué que eren víctimes de la repressió antirepublicana. Ella cridà dos homes que hi havia un poc més lluny -es tractava d'En Ramon Franco i el Comte Rossi-, els quals convidaren a beure a En Miquel, el qual els explicà el seu problema.

El Comte Rossi li expedí un salconduit en un troç de paper, dient-li que quan trobàs que la seva vida perillava presentàs aquest paper i seria posat en llibertat.

SUBSCRIPTOR DEL DIARIO SOL

En Miquel era un gran aficionat a la lectura. Disfrutava de saber totes les coses que ocorrien a tot el món. Des que es-

2

LLORET
50 ANYS
DESPRÉS

tava a Argentina era subscriptor del *Diario Sol* i quan vengué a Mallorca va seguir amb la subscripció fins que un dia decidí deixar-la per apuntar-se a un altre d'aquí. Rebé una carta d'estranyesa pel temps que feia que rebia el periòdic i ara es despuntava sense motiu aparent.

Un dia, quan registraven ca seva -amb el consegüent desordre posterior- trobaren aquella carta a la que qualificaren de *comprometedora*. S'imaginaven que, perquè venia del nord de l'Estat Espanyol, ell havia tengut relacions amb una revolta que hi va haver. Eren capaços de cercar-li significacions estranyes a una carta que de per sí no deia res més que l'estranyesa del periòdicista per la decisió de despuntar-se del diari.

Foren moltes les ocasions en què el maltractaren, cercant alguna acusació per condemnar-lo per *perillós*.

Concentració de la Secció Femenina a Ciutat.

SOFRIMENTS

Passa el temps i En Miquel segueix rebent pressions i tortures, durant una de les quals es danyat al coll i a una vena. La tortura li ocasionà constants vòmits de sang. Conseqüència d'aquestes tortures moriria pocs anys després de concloure la guerra. Fou el 13 de juliol de 1945. Darrera quedaven anys de sofriments i angoixa. Deixava la seva esposa i una filla jove, indubtablement marcades pel temor constant. El dia 28 de desembre d'enguany es complirà el 96è aniversari del seu naixement.

Bartomeu Amengual i Gomila

Nota. Tot el que hi ha aquí escrit és resultat de testimonis de gent major del nostre poble que visqué la guerra i ara, amb dolor, ho recorda.

*Munió de caparrots
sota el sostre blanquinós.
Xerrameca sòrdida,
rebumbori soterrat.
Maremàgnum de bocins
-de goma i de paper-,
que l'aire solquen.
Mirades furtives,
instantània d'un moment
amb efecte retroactiu.
"Tioviu" de rostres
que la fosca dilueix.*

Andreu Salom

**PER QUÈ
NO
EN LA
NOSTRA
LLENGUA
?**

**Ayúdanos
a limpiar
el Mediterráneo**

Para mantener el Mediterráneo a flote, sigue siendo imprescindible la participación de todos. Ya sabemos cómo hacerlo, respetando ciertas normas mientras navegamos, en los puertos, en las playas... y recordando a quienes mantienen comportamientos anti-ecologistas que el buen estado de las costas es un beneficio para todos.
La Dirección General del Medio Ambiente continúa poniendo los medios.

GOVERN BALEAR
Conselleria d'Obres Públiques i
Ordenació del Territori
Direcció General del Medi Ambient
2ª Compània de protecció del litoral balear

El mes passat publicàvem aquest anunci publicitari que ens remeté el Govern Balear malgrat no estàs escrit en la nostra llengua.

El Govern Balear dictà recentment la Llei de Normalització Lingüística i era desferar que hi hauria canvis lingüístics visibles a la Comunitat Autònoma i sinó sí que aquest es produirien al Govern. Però desgraciadament ens troban que publica la seva publicitat -i quasi tot en general- en castellà, exceptuant algunes paraules com, "Govern Balear", "Direcció General de...", etc

Creim que quan es predica sense exemple és símptoma de poca fe. Durant la seva tasca al front de la Comunitat "Autònoma" de les Illes Balears, la Coalición Popular ha estat un clar exemple d'irrespectuositat general envers la comunitat que dirigeix. I llavors troben rar que els critiquem.

Rafel Jaume i Balaguer i l'arribada de l'electricitat a Llorito (i III)

El tercer i darrer motor

Amb la intenció d'adquirir un nou motor s'escrigué a diverses cases comercials i, més tard, en Rafel se'n va anar cap a la península per iniciar les gestions necessàries.

Primer de tot anà a Alacant i no trobà res que li agradàs, d'aquí viatjà a València i allà, en concret a Picassent, trobà un motor que va esser del seu agrat. Tornava esser un "Crosley" i el comprà per 60000 pta. a una societat de regs d'aquella localitat.

Dugueren el motor a El Grau (el port de València) i resultà que no hi havia grua per carregar-lo. L'agència "Fenellós", que era la que havia fet el transport, li digué que se'n podia anar tranquil que ells el carregarien, però dies després l'avisaren que els resultava impossible. Només hi havia la solució que en Rafel hi anàs amb 200 litres de gas-oil i llogarien la grua flotant d'Obres del Port.

Dit i fet, anaren a parlar amb el governador de les Balears, Rodríguez de Miguel, el qual no posa cap tipus de pega i els donà el permís firmat.

El nou motor, de 70 H.P. fou instal·lat pel mecànic Pere Veny i com hem dit seguí funcionant (amb gas pobre) fins que el 10 de gener de 1957 en Rafel Jaume i la seva família marxaren cap a Veneçuela, on arribaren el 22 del mateix mes.

La història acaba quan a les acaballes dels anys cinquanta, segurament el 1958, GE SA instal·là al nostre poble l'electricitat

Agustí Puigserver i Guillem Fiol

Fotografia de Rafel Jaume agafada de la seva cèdula d'identitat argentina.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

• • •

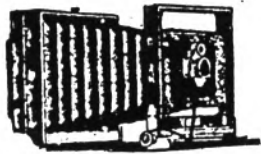
BODES

Dia 4 d'octubre: Joan Ferrer Ferragut i Maria Consuelo Oliver Jiménez ("de Ca'n Morret").

Dia 11 d'octubre: Santiago Jofre Ferragut (de Costitx) i Catalina Ferrer Llabrés ("de Ca'n Mudaino").

Dia 15 de novembre: Guillem Fiol Vidal ("Bessó") i Margalida Ladaría Vanrell ("de Ca'n Mandau").

Retratos

- Nom i llinatges:
- Mª Magdalena Gelabert Cerdà.
- Lloc i data de naixement:
- Lloret, 14 de juliol de 1966.
- Professió:
- Tècnic especialista administratiu.
- Signe zodiacal:
- Càncer.
- Malvicis:
- Cap, excepte Fumar, beure, riure, jugar a póquer, vetlar i aixecar-me tard.
- Virtuds:
- Totes, excepte empenyosa, pesada, carrosa, xerradora, tímida...
- Menjar preferit:
- Caviar, llagosta, canapés...
- Beguda preferida:
- Xampany francès "10 anys" combinat amb un "Laccas" calent per rebaixar-lo.
- Un esport:
- Dormir i descansar.
- Música preferida:
- Manolo Escobar and Pink Floyd en concert.
- Un cantant o conjunt:
- No sé que decidir entre els dos millors del món: "Pa i olives" o els "Beatles".
- Un escriptor:
- Sense cap dubte En Felip "Pomer".
- Un llibre:
- "Antologia de Na Ben Vista", per supost.
- Lectures preferides:
- Per estar al dia, B.O.E. ("Boletín Oficial del Estado" pels ignorants).
- Una pel·lícula:
- "El hijo del cura" (i que consti que no va amb segones... o sí?).
- Un actor i una actriu:
- És que amb tants films ianquis que hi ha no se pot distingir.
- Un personatge històric:

- Hitler and Francor,
- no hi ha en el món parella millor.
- (La R final de Franco és per la rima).
- Un pintor:
- Miquel Barceló, "toma moreno!".
- Un color:
- Transparent, perquè darrera ell se veuren tots els altres.
- Una afició:
- Mirar la gent (és extraordinàriament instructiu) i riure després de les conclusions.
- Què t'agrada més de la vida?
- Anar a segar faves.
- I quina cosa manco?
- Tenir doblers.
- Que t'agradaria esser i no ets?
- En Gugs Bunny.
- Un ideal:
- Llibertat, no llibertinatge.
- Odi:
- No és res això.
- Què entens per amistat?
- Tenir un amic quan l'has de mester. No els que jo tenc.
- I per amor?
- Am... No em parlis d'això que m'emocion.
- L'home ideal:
- Milionari i que sigui vellet.

- Què valors més en una persona?
- El seu nas.
- Què opines del divorci?
- Guai del Paraguai.
- Un fet important en la història:
- El dia que va morir En Franco i la censura.
- Una bandera:
- La negra amb la calavera (la dels pirates).
- Afilació política:
- Els Independents.

- Tendència política:
- Jo veig que quan una persona no s'aguanta tant li és tombar de la dreta com de l'esquerra.
- Un polític local:
- Don Miquel... (no dic quin).
- Un polític nacional:
- En Carpanta.
- Què li falta a Lloret?
- L'Olimpida Nàutica a la piscina o al Comerç d'En Moreu (quan està anegat, clar).
- Què penses de l'Ajuntament?
- Pareix una casa de ... amb llum.

els alumnes escriuen...

ENQUESTA AL MERCAT DE LLORET DE V.A.

Dilluns 15 de setembre anàrem al mercat de Lloret i férem una entrevista als venedors. Sobre aquesta entrevista hem fet una estadística i aquests han estat els resultats:

- 1) ¿Està content amb les vendes que fa?
100% Sí
- 2) ¿A quins pobles més va?
100% Sineu, Sa Pobla, Montuïri
- 3) ¿Quin és el poble en el que ha fet més vendes?
50% Sa Pobla
25% Lloret
25% Sineu
- 4) ¿Per què es va dedicar a aquest ofici?
50% No en tenen d'altre
25% Li va millor
25% Sense comentaris
- 5) ¿Què li ha anat millor, enguany o l'any passat?
100% L'any passat
- 6) ¿Quants anys fa que es dedica a això?
50% 30 anys
25% 2 mesos
25% Sense comentaris

- 7) ¿Es dedica tot l'any a aquest ofici?
50% Sí
50% A temporades
- 8) ¿El gènere que ven és fet per vostè?
50% Sí
50% No
- 9) Té família?
50% Sí
50% No
- 10) Li ajuda a la feina?
50% Sí
50% No
- 11) Té molta competència?
50% Molta
25% Poca
25% No

Alumnes de 2ª Etapa
Escola "Antònia Alzina"

sistemes tradicionals de caça (III)

EL CA EIVISSENC*Arnau Mateu*

Els conills dels nostres camps han estat, tal vegada, el motiu de què moltes persones ens haguem fet caçadors. També, per què no dir-ho, motiu de bregues, discussions, etc. Per una part degut a la poca vergonya d'alguns caçadors i per altre degut a l'egoisme d'alguns propietaris.

Però deixant a part tot això, parlaré d'una de les modalitats de caça tal vegada més apassionants dins de les moltes que hi ha dins la caça del conill, és la que es realitza amb ca eivissenc. Inclouré també els llaços i les fures ja que són dues coses que es poden relacionar amb la modalitat abans esmentada.

L'ENSINISTRAMENT

En primer lloc, quant a l'ensinistrament, els caçadors han coincidit que la pràctica és el que fa millor un ca. És a dir, quant més l'amollen, millor torna.

El que cal dir és que això se sol començar a fer a l'edat de sis mesos; abans no és molt necessari. És convenient a fi que els cans entenguin bé les ordres i el que el caçador li vol dir, que sempre se li manin les coses emprant els mateixos gestos. Per exemple, quan el caçador veu un conill "sol" "ucar" perquè el ca se n'adoni, el mateix ha de fer quan un ca té un conill parat i vol que els altres l'ajudin a agafar-lo. És a dir, és important que el ca s'acostumi a uns gestos i d'aquesta manera arribarà a entendre el que li vol dir el caçador.

Un altre aspecte a tenir en compte és que quan el ca encalça s'ha de fer el menys renou possible per no desorientar-lo degut que el ca eivissenc persegueix les seves preses pel renou que fan.

llors serien octubre i novembre.

ELS MATERIALS

Quant als materials usats pels bons caçadors de cans eivissencs, generalment són un bon gaiato i una taleca on hi solen dur una botella d'aigua per refrescar-los.

Per als llaços se sol emprar un fil prim de llautó i per a la fura una panereta (que és com a una gàbia de forma cilíndrica) i les senderes (que són de fil i formen com a una bossa on hi peguen els conills quan els encalcen).

Quant a les espècies que s'agafen són: Amb els cans eivissencs, conills i llebres, també alguns animals de ploma com la perdiu, encara que sol passar molt de tant en quan. Amb els llaços s'agafen sobretot conills, també algun moix i eriçó. I quant a la fura podem dir que s'usa primordialment per treure conills dels amagatells.

* * * *

Les condicions meteorològiques més òptimes per caçar-lo són: que faci un poc d'aire, no molt; que no hi hagi roada; que no plogui; ja que si hi ha roada o plou els cans perden el "quest".

Pels llaços és igual si fa vent, però no ha de ploure. ja que el conill corr manco. Si fa vent lleva l'olor que les mans han deixant al fil. Cal dir que el llaç és un fil, com he esmentat abans, i que es para a una altura de 2 o 3 dits de terra i al qual donam forma de circumferència amb un diàmetre de 8 a 12 centímetres. La femem a un brot si n'hi ha, a una pedra, etc. que faci poca fressa. Millor si al cap del fil hi femam una cordeta perquè quan s'agafa el conill sol donar moltes voltes i el fil és més bo de rompre que la corda.

És important que després de cada acció que realitzi sigui premiat ja sigui donant-li aigua (si té calor) o alguna cosa de menjar; així el ca fa les coses amb més ganes.

LA MILLOR TEMPORADA

Sempre seguint orientacions que m'han fet i contemplant l'aspecte legal i esportiu d'aquesta modalitat, és necessari conèixer en principi quina és la temporada millor per als cans.

Encara que els primers mesos hi ha més conills i més jovenets, és durant el mes de setembre quan el ca caça millor ja que ha refrescat un i ha anat adquirint la forma física necessària per encalçar bé. Endemés hem de tenir en compte que si fa calor, el ca, degut als "aleus" no sent bé l'olor dels conills i aquests dormen molt amagats per cercar la frescor. A més pel setembre ja no es cansen tant i saltegen millor, i per tant veure'ls caçar és més apassionant.

ELS LLAÇOS I LA FURA

Quant als llaços, també es diu que els mesos d'agost i setembre són millors perquè es veuen més els passadissos, el conill surt més, ja han segat i per tant es desplacen més enfora de la seva lloriguera, i d'aquesta manera hi ha més possibilitats de poder-lo agafar.

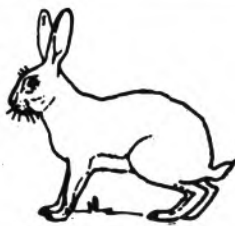
Per a la fura molts coincideixen que són millors els darrers mesos, perquè ja no hi ha conills petits, ni conilles prenyades i la fura no s'entretén tant. El conill petit a l'igual que la conilla són presses fàcils per a la fura i aquesta les mata dins els caus, i això fa que no surti aviat i, a més, que no s'aprofiti la caça ja que generalment mor dins el cau.

Pel que fa a l'horari, sobretot per als cans eivissencs, les millors hores solen esser de 9 a 10 fins a les 2; més tard no es troben tant i més prest hi sol haver roada. Durant l'estiu l'hora millor és el capvespre i la nit.

Quant a l'efectivitat, es pot dir que és més efectiu el que està privat, o sigui la fura i els llaços, que els cans. Però pèns que l'important és el gust que es passa quan veim encalçar els cans i no s'ha de pensar en el conill, perquè crec que el caçador de cans eivissencs, i tots en general, no pensen mai que una vegada haver agafat ja no passarà més gust amb aquesta presa. Això no vol dir que no s'hagi d'intentar agafar-les, però sí saber que com més n'agafarem, abans acabarem de passar gust. A veure quan ho entendrem.

SOCIETAT DE CAÇADORS

Es fa saber que a partir de dia 14 de novembre, cada setmana, s'amollaran guàtles a Sa Comuna.

Aiximateix s'ha de dir que s'han comprat conills per repoblar i que s'ha sembrat d'ordi i civada el tancat de Sa Comuna.

Per últim, es recorda que la caça es tancarà el primer diumenge de gener (quan es tanca la dels conills) a fi de protegir més les perdius.

La Junta

Conselleria d'Educació
i Cultura del Govern Balear

PÒRTOL:

OLLES... I PEBRES

Associació de la
Premsa Forana

El meu poble ha estat anomenat des de sempre per la ceràmica, especialment les olles. Tothom sap que a Pòrtol fan olles, greixoneres i cossiols.

Però ja són menys els qui saben que al poble de les olles hi havia fins no fa molt d'anys un bon grapat de famílies que se dedicaven a l'elaboració de pebre, pebre bord i coent per a fer sobrassada i bones llengonisses quan arribava el temps de matances.

Enrera quedava la collita de les messes i el rodolar rítmic dels carretons damunt les eres. A finals de juliol començava el pagès a batre ametles i ja amb la Mare de Déu d'Agost arribaven a Pòrtol els camions carregats de pebres vermells, menuts els dolços, que servinen per a fer el pebre bord, i llargs i prims els coents. Era el vespre tard o el dematí ben prest, abans de sortir el sol, quan se presentaven carregats els camions del Pla de Sant Jordi i Casablanca i, fins i tot, de Muro. Era aquest l'inici d'un procés d'elaboració del pebre rudimentari i primitiu, quasi arcaic i eminentment artesà: només amb els pebres i les mans.

Les saquetes de pebres que havien duit els camions se repartien en carros per les cases i s'abocaven dins la carrera o dins la mateixa casa. Les madones enfilaven l'agulla saquera amb fil d'empalomar i passaven gairebé tot lo dia enfila que enfila per tal d'acabar la muntanya de pebres que tenien al seu costat. A aquesta feina d'enfilat també hi participaven nins i nines, majors i vells, i a l'hora-baixa torna a enganxar els muls i hala, venga! a penjar els enfilolls per les façanes de les cases —cada un tenia una llargària d'uns quatre metres en doble i pesava devers deu quilos—. El poble se vestia de festa amb tantes cases d'un vermell rabiós, com si posàssim cara d'empeguendes quan un turista perdut les treia fotografies.

Els pebres prenien el sol penjats a les façanes de les cases o estesos damunt reixetes al manco una setmana. Així començaven a perdre aigua. Però no era suficient, i més que a partir del setembre començava a caure qualche brusca i l'aigua els erà mortal perquè els podria. Per això i per aconseguir que els pebres es rostissin calia enfumar-los. La imatge de l'home, en alt els braços estirats, ajupit el cap i quasi completament cobert d'enfilolls de pebres, semblava un Crist clavat que caminàs, tot tacat d'un vermell com de sang i de brutor. Era l'operació de despenjar els enfilolls, prèvia a la d'enfumar.

Els fons eren alts i tenien cabuda per a dos sostres a més de la planta baixa. Els dos sostres superiors estaven poblats de perllongues plenes de tatxes suficientment separades per permetre el pas de la calor fins a dalt de tot. En aquests sostres hi penjaven els enfilolls, i per aquest treball feia falta un home a dalt de tot, un altre enmig i un que portàs els enfilolls, a més del qui els servia des del carro a

la porta del forn. La part baixa del forn s'omplia també d'enfilolls o de reixetes que se col·locaven en uns suports amb rails de fusta. La calor pujava per unes tuberies que darrerament eren d'uralita però que antigament foren de ferro.

Al cap de vuit dies arribàvem a la part més dura del procés. Es treien les reixetes i es despejaven els enfilolls per picar-los, estesos en terra amb unes maces llargues que se podien emprar estant drets. La picada durava tot lo dia i els pebres quedaven capolats a cop de maça. Especialment interessant era picar el pebre coent. Calia posar-se un mocador davant el nas com una mascareta i picar-lo dins senalles per tal d'evitar que s'espargís amb el vent i pegàs dins els ulls.

Tot el pebre picat se porgava amb garbells per a decantar tots els capolls de la llavor i la molsa. Després se porgava encara una altra vegada per a llevar la polsina del pebre amb un sedàs.

A la fi, una vegada picada i porgada tota la fornada, les llavors i la molsa capolades passaven al molí per a convertir-se en pebre bord i coent tal com el coneixem quan el posam a les sobrassades. El pebre sortia per la canaleta convertit en un producte bastant pesat i finíssim de color vermell. Però encara faltava la darrera fase en aquest procés llarguíssim. El pebre ja molt s'havia de cendre amb uns sedaços molt fins per tal d'eliminar qualsevol busca que no fos pebre.

Arribam així al final d'aquest procés artesà de producció del pebre. Ja estava a punt de comercialitzar i era servit als particulars i als industrials dels productes del porc. La temporada durava des de mitjan agost fins al novembre, ja en plena tardor, allà devers l'estiu de Sant Martí, quan a Mallorca es comença a fer matances.

Si un dia veniu a Pòrtol encara hi trobareu moltes olles, però només queda una família que faci pebre tal com ho hem descrit. Ja només en queda un dels molts que foren, desplaçats per les noves tècniques i les maquinàries. Pujant a Pòrtol, entrant per la part de Santa Mana, a mitjan costa, hi ha ca l'amo en Rafel Pinso. El seu fill Tomeu, ajudat pels al·lots i sa dona, mantén la tradició familiar de fer pebre bord i coent només pebre sense cap tipus d'additius ni colorants, cosa que els honra. I si hi veniu quan sigui la temporada encara podreu gaudir de l'espectacle, ja únic i quasi insòlit, dels pebres penjats a les cases. Per molts d'anys.

Pere Joan Amengual i Bestard
(Extractat de l'article inèdit: **El Poble de les Olles, la Ciutat de la Pua i el Pebre**).

La fotografia que presentam avui fou realitzada fa uns 45 anys davant Ca'n Putxet. D'esquerra a dreta, els fotografiats són:

Fila de dalt: Gaspar "Benet", Mateu "Recolat", Joan "de Sa Riba", Joan "Florit", Joan "Teco", Tomeu "Fred", Don Joan Tous, Pep "Ruberto", Sebastià "de Sa Casa Nova", Tomeu "Fred", Toni "Daviu", Francesc "Daviu".
Fila d'enmig: Miquel "Barreta", Sebastià "Gelabert", Toni "Fred", Joan "Pujador", Rafael "Llulla", Toni "de Sa Riba" (?), Joan "Estela", Jaume "Cartèr", Pere "de Son Lluç" (?).

Fila de baix: Pere "Ruberto", Joan "Cristo", Tomeu "Paletes", Baltasar "Valent", Jaume "Farruell", Miquel "Malherba", Toni "Barreta", Bernat "Bosseta" (?), Josep "Négret".

FOTOGRAFIA CEDIDA PER ANTONI GOMILA "FRED"

PUB S'ESQUEIX

CORRECCIÓ DE BARBARISMES
 referents a:
CAMP I PLATJA

Barbarisme Forma correcta

ABONAR	adobar, femar
CENTENO	sègol
FIERA	fera
GANADER	ramader
GANADO	bestiar
ISLA	illa
MONTANYA	mntanya
PAJARO	aucell
PLAIA	platja
RED	xarxa, filat
SOMBRA	ombra
VERANEIG	estiuèig

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

ALERTA A LA CÀRES!!

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

SERVEI D'EDUCACIÓ SANITÀRIA